

Ayetlerde Geçen Kulak Göz ve Kalp Kavramları

Prof. Dr. Şenol Dane

Nile University of Nigeria, College of Health Sciences, Faculty of Basic Medical Sciences, Department of Physiology, Abuja, Nigeria, senol.dane@nileuniversity.edu.ng

Özet

Kur'an'da bahsedilen kalp kelimesi fiziki bir kavram mıdır, yoksa metafizik bir kavram mıdır? Bu makalede kalbin niteliği üzerinde durulacaktır. Kalbin fiziki ve fizik ötesi yönleri olduğu kesindir. Ayrıca kalbin fiziki ve metafizik bölümleri arasında bir bağlantı da olması gerekir. Bu bağlantının niteliği nedir ve kalbin fizik ve metafizik yönlerinden hangisi asıl ve diğeri ona tabidir? Kalbin göz ve kulak organları ile bağlantısı da ele alınması gereken konulardandır.

Anahtar Kelimeler: Kur'an'da Kalp, göz, kulak, duyu organları

Concepts of Ear, Eye and Heart Mentioned in the Verses

Summary

Is the word heart mentioned in the Quran a physical or metaphysical concept? This article will focus on the quality of the heart. It is certain that the heart has physical and non-physical aspects. There must also be a connection between the physical and metaphysical parts of the heart. What is the nature of this connection, and which of the physical and metaphysical aspects of the heart is primary and which is subordinate to it? The connection of the heart with the eye and ear organs is also one of the issues that need to be addressed.

Key Words: Heart, eye, ear, sense organs in the Quran

Giriş

“De ki: Sizi yaratan ve size kulaklar, gözler ve gönüller veren O'dur. Sizin şükürünüz ne de az!” (Mülk 67/23)

“Biz cehennem için cinlerden ve insanlardan öyle kimseler yarattık ki onların kalpleri vardır ama bu kalplerle idrâk etmezler, gözleri vardır onlarla görmezler, kulakları vardır onlarla işitmezler.

Hasılı onlar hayvanlar gibi, hatta onlardan da şaşkındırlar. İşte asıl gafil olanlar onlardır. (Araf 7/179)

"Gerçekten, Biz onlara, size vermediğimiz imkânlar vermiştik. Kulaklar, gözler ve gönüller lütfetmiştik kendilerine. Fakat ne kulakları, ne gözleri, ne de gönülleri kendilerine hiçbir fayda vermedi. Çünkü onlar Allah'ın âyetlerini bile bile, inatla inkâr ediyorlardı. Neticede alaya aldıkları o azap kendilerini her taraftan sarıverdi." (Ahkaf 46/26)

“Sağır, dilsiz ve kördürler onlar. Onun için hakka dönmezler.” (Bakara 2/18)

“Peki bu inkârcılar biraz olsun dünyayı gezip dolaşmazlar mı ki, hiç değilse bu sayede düşünüp duygulanacak gönüllere, gerçeğin sesini işitecek kulaklara sahip olsunlar. Ne var ki onlarda kör olan, gözler değil, asıl kör olan sinelerindeki gönüller!” (Hacc 22/46)

Bu ayetlerde insana Allah'ın önemli hediyeleri olarak aynı anda kulak, göz ve kalpten bahsetmektedir. Ayetlerde bu üç organın bahsedilmesi bu nimetlerin birlikte değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır.

Varlık aleminde olup biten nizam ve intizamın anlaşılması için en başta kulak ve göze ve gözün gördüğünü ve kulağın işittiğini anlamlandırabilen veya yorumlayabilen bir kalbe (beyne) ihtiyaç vardır. Bu organlar anlam ve yorumlama görevini yaptığında mutlaka bir yaratıcının varlığına ulaşılır. Nihayet Allah'a inanma, O'nu sevmeye ve ibadet gerçekleşir. Ayette, bu organlara işaret edilerek Allah'ı tanıma konusunda kalbin önemi vurgulanmaktadır.

Kulak

Ses, canlıların işitme organları tarafından algılanabilen periyodik basınç değişimleridir. Katı, sıvı veya gaz moleküllerin titreşmesi sonucunda oluşur. Ses dalgalar halinde yayılır.

Havadaki ses dalgaları kulak kepçesinin yardımıyla dış kulak kanalına ve kanalın sonunda bulunan gergin kulak zarına ulaşır. Kulak zarında oluşan titreşimler orta kulakta bulunan bedenin en küçük kemikleri (örs, çekiç ve üzengi kemikçikleri) ile iç kulakta, içinde özel bir sıvı bulunan salyangoz şeklindeki mikro yapıya (kohlea) ulaşır. Kemikçiklerin titreşimleri salyangoz içindeki sıvının titreştirilmesine sebep olur. Salyangozun ilk kısmında düşük frekanslı sesler son kısmında ise düşük frekanslı sesler titreşime sebep olur ve sesin sıvıda oluşturduğu dalga titreşim yerinde rezonansa uğrayarak söner ve kaybolur. Bu mekanizma ile sesin frekansı ayırdedilebilir. İnsan

kulağı 20 ile 20.000 frekans arasını algılayabilir. Daha düşük (infrasound) ve daha yüksek frekanslı (ultrasound) sesleri insanlar algılayamaz.

Ses dalgaları iç kulakta elektrik sinyallerine dönüşerek sinirlerle beyne ulaştırılır. Beyin kabuğunun sağ ve sol yüzlerinde işitme alanı bulunur. İşitme alanının iki ana parçası vardır. Birincil işitme alanına gelen sinyaller burada algılanır. Buradan ikincil işitme alanına giderler. İkincil işitme alanında ise bu gelen ses sinyalleri yorumlanır. Yorumlanırken hafızada bulunan daha önceki seslerle karşılaştırılarak sesin ne sesi veya kimin sesi olduğu konusunda kanaat elde edilir. Burada elde edilen sonuç bir sonraki (üçüncü seviye) yorum alanına taşınır. Burası genel yorum alanıdır (Wernicke alanı).

Göz

Işık ışınları gözün en önündeki canlı şeffaf cam olan korneaya çarpar. Korneada kırılarak gözün içine giren ışık ışınları küçük bir sıvı tabakayı geçerek ve pupilla adı verilen delikten geçerek göz merceğine ulaşır. Pupilla aşırı ışıktaki daralarak ve karanlıkta genişleyerek göze girecek ışık miktarını ayarlamakla görevlidir. Pupilladan geçen ışık ışınları mercekten kırılarak geçerler ve en sonunda retina denilen reseptör organına ulaşır. Retinada koni ve basil adında iki farklı reseptör hücresi bulunur. Koniler aydınlıkta görme ve renkli-detaylı görmeden sorumludurlar. Basiller ise karanlıkta ve siyah-beyaz görmeden sorumludurlar.

Retinada ışık ışınları elektrik sinyallerine dönüştürülerek beyne taşınır. Beyin kabuğunun arka kısmında iki taraflı olarak görme merkezi bulunur. Görme sinyalleri önce birincil görme alanına gelirler ve burada algılanırlar. Buradan ikincil görme alanına geçerek yorumlanırlar. Yorumlama esnasında hafızada bulunan eski görme bilgileriyle karşılaştırılır ve görme sinyalinin ne olduğuna karar verilir. Burada elde edilen yorum bir sonraki (üçüncü seviye) yorum alanına taşınır. Üçüncü seviye yorum alanı ses sinyallerinin de ulaştığı genel yorum alanıdır (Wernicke alanı).

Genel Yorum Alanı (Wernicke)

Genel yorum alanı, beynimizin sadece bir yarımında bulunur. İnsanların % 70'ten fazlasında bu alan beynin sol yarımındadır. Wernicke alanı beyin kabuğunun ortasında bulunan dokunma alanından, beyin kabuğunun yanlarında bulunan işitme alanından ve beyin kabuğunun arkasında bulunan görme alanından bilgi ve yorum alır. Burası bilgilerin toplandığı ve en son yorumlandığı genel yorum alanıdır. Bu alan aynı zamanda zeka alanı olarak da kabul edilir.

Wernicke alanı aslında bir konuşma alanıdır. Bilindiği üzere insanları hayvanlardan ayıran en önemli özellik konuşmadır. Hayvanlarda sesle veya davranışlarla bazı iletişim sağlanabilse de başlı başına insanı hayvanlardan ayıran en önemli özellik konuşmadır. Evrimcilerin izah edemediği konulardan biri de konuşmadır. Beynin sadece bir tarafında bu genel yorum alanı ve konuşma alanının var olması başlı başına insana bahşedilen bir hediye ve büyük bir nimettir.

Konuşma kabiliyeti insanların inançlarıyla da yakından ilişkilidir. İnsan konuşarak inandığını Yaratıcıya, kendisine ve etrafındaki diğer insanlara duyurabilir. Konuşma olmasaydı iman da tam ve mükemmel bir şekilde ilan edilemezdi. İnsan kendi iç sesiyle kendisiyle konuşur ve imanını her an taze tutar. Doğuştan konuşamayan insanlarda Wernicke alanı sağlam ise o insan ses çıkararak konuşmasa da kendisiyle konuşarak sağlam imana erişebilir. Wernicke alanı varlığı yorumlamada ve varlığın arkasında saklı gerçek bilgiye ve Yaratıcının varlığına ulaşmada ve bunu ikrar etmede çok önemli bir beyin merkezidir.

Motor Konuşma Alanı (Broka)

Wernicke alanının genel yorumlama alanı olduğu ifade edilmişti. Burada son yoruma ulaşılır. Dokunma, işitme ve görme bilgileri burada mecz edilir. Ne konuşulacağına karar verilir. Bu son konuşma bilgisi beyin kabuğunun ön kısmında bulunan motor konuşma alanına (Broka) iletilir. Broka alanından konuşma sinyalleri nihayet ses tellerine ulaşır. Gırtlakta sazın tellerine benzeyen iki adet ses teli vardır. Bu ses tellerinin titreştirilmesi neticesinde konuşma sesi oluşur.

Kur'an neden her yerde işitmeyi görmeden önce zikrediyor?

Burada çok önemli bir Kur'an mucizesi vardır. Yukarda bahsedildiği üzere konuşma imanla çok yakın ilişkilidir. Wernicke (genel yorum alanı) olmayan adam varlığı yorumlayamaz ve iman etmekle sorumlu değildir.

Konuşma ise görmeden ziyade işitmeye ilişkilidir. Bebekler ve çocuklar anadillerini görerek değil işiterek öğrenirler. İşiterek öğrenilen dil kişinin en mükemmel konuşabildiği dildir. Okulda kitaptan görerek öğrenilen ikinci dil ise asla anadil kadar mükemmel konuşulamaz. Bu açıdan yeni dil öğrenmek isteyen insanlara dil öğrenmede görerek değil işitilerek dil öğrenme tavsiye edilmektedir.

Afrika ülkelerinde Kur'an hafızlığı görerek değil işiterek yapıldığından telaffuz hatası daha az olmaktadır.

İşitmenin önce zikredilmesinin ve işitmenin insan hayatında daha değerli olmasının bir başka sebebi de doğuştan sağır olanlarda aynı zamanda konuşmanın da gelişmemesi olabilir. Doğuştan kör olanlarda konuşma bozulmazken doğuştan sağır olanlar beyindeki konuşma merkezlerinde (Wernicke ve Broka) veya ses tellerinde problem olmamasına rağmen konuşmayı öğrenemezler.

Hafıza

Düşünme ve varlığı yorumlamada hafıza çok önemlidir. Hafıza olmadan düşünme olamaz. Bebeklikten itibaren dokunarak, tadılarak, koklanarak, işitilerek veya görülerek beynimize ulaşan her bilgi kırıntısı bir daha yok olmamak üzere depo edilir. Sinir sisteminin tamamında hafıza özelliği bulunmakla birlikte beyin kabuğu en büyük hafıza merkezidir. Depodaki her bilginin tekrar hatırlanması ve kullanılması farklı bir konudur. Her bilgi depolanır ancak her bilgi hatırlanamaz.

Wernicke alanı ve diğer zeka, düşünme ve karar alanları hafızayı yoğun bir şekilde kullanırlar. Yeni gelen bilgiler depo edilen eski bilgilerle kıyaslanarak son yoruma ulaşılır. Dolayısıyla insanın iman etmesi için hafızasının yerinde ve sağlam olması gerekir. Hafıza olmadan düşünme, karar verme, bir problemi çözme, inanma ve konuşma mümkün değildir. Sağlam bir hafıza için ise sağlam bir beyin kabuğu gerekir.

Ön Beyin (Prefrontal Korteks)

İnsanı hayvanlardan ayıran en önemli özelliklerinden birisi de maymunlar dahil hayvanlarda nerdeyse olmayan çok geniş bir ön beyine sahip olarak yaratılmasıdır. Ön beyin insanın kendine has kişilik kazanmasında önemlidir. Bu merkezin, uzun süreli düşünerek varlığı anlamlandırmada ve Yaratıcının varlığına ulaşmada en önemli yer olduğu söylenebilir. Hayvanlarda iman sorumluluğunun olmaması onlarda bu merkezin olmaması veya aşırı küçük olmasıyla izah edilebilir.

Ön beyin toplum içinde insanın nasıl davranması gerektiği konusunda önemlidir. Ön beyin hasarında insanlar hayvana benzer davranışlar sergilerler. Mesela insanların yanında utanmadan

tuvaletlerini yaparlar. Farklı cinsel yönelimler sergilerler. Mesela insanların içinde bazı cisimlerle veya hayvanlarla cinsel sapıklık sergilerler.

Ön beyin insan hayatını ölüme kadar ve hatta ölümünden sonra bile etkileyebilecek uzun süreli düşünce süreçlerinde çok önemli rollere sahiptir. Akıllı insan uzun süreli düşünebilen insandır. Mesela size birisiçocuk(çocuk olmasının bir etkisi var mı?) hakaret etti veya vurdu. Akıllı insan hemen ona küfürle veya karşı saldırıyla cevap veren insan değildir. Daha uzun süreli ve sağlam düşünerek daha doğru bir karar için ön beyne ihtiyaç vardır. Toplum içinde veya iş hayatında bedenlen değil aklen güçlü olmak öncelik taşır. Bedenen zayıf olsa bile, ancak uzun süreli düşünerek sağlam kararlar alabilenler daha başarılı ve mutlu olurlar.

Ön beyin kompleks problemlerin çözüm yeridir. Çok kompleks ve uzun süreli düşünme gerektiren matematik problemlerinin çözümü için buraya ihtiyaç vardır. Bir hekim olduğunuzu düşünün ve bir hastanızla ilgili çok karmaşık bir teşhis ve tedavi problemiyle karşılaştınız ve en doğru teşhis ve tedavi protokolünü keşfetmeniz gerekir. İşte burada ön beyin devreye girer. Bir bilim adamısınız ve yeni bir keşif için etraflıca ve uzun seyirli düşünmeniz gerekir. Burada ön beyin devreye girer. Bir savcı ya da mahkemede hakimsiniz ve önünüzde çok problemli bir dosya var. Kompleks bir hukuk problemini adil bir şekilde çözmek ve vicdanen de müsterih olmak için ön beyne ihtiyacınız var.

Ayette neden beyin değil de kalp kullanılmış

Beyin fonksiyonları son zamanlarda daha kapsamlı anlaşılabilmektedir. Kalp durduğunda ölüm gerçekleştiğinden eskiden buyana yukarda anlatılan beyin fonksiyonları hep kalbe verilmiştir. Canlılığın merkezi kalp olduğundan düşünme ve imanın merkezi de kalp olarak algılanmıştır. Kur'an herkesin kalp olarak bildiği bir konuda karışıklık olmasın diye veya insanların Kur'an'a saygısı eksik olmasın diye kalp kelimesini kullanarak aslında beyin fonksiyonlarını kastetmiş olabilir. Eğer Kur'an herkesin kalp olarak bildiği bir konuda beyin deseydi bu durum onların iman etmelerini zorlaştırabilirdi.

Bitkisel hayatta olan kişilerde beyin ölmüş ancak kalp çalışmaya devam etmektedir. Bu durumdaki bir insanın kulaktan, gözden veya deriden gelen bilgileri algılaması, yorumlaması ve bir hakikate ulaşması mümkün olmadığından o kişi imanla mükellef sayılmamıştır. Bazı bebekler beyin kabuğu olmadan doğarlar ki buna anensefali denilmektedir. Bu bebeklerde kalp çalışmakta ancak bunların

düşünme kabiliyetleri olmadığından imanla mükellef değildirler. Bu açıdan bakıldığında da Kur'an'ın kalp derken kan pompalayan kalbi değil beyin ve onunla irtibatlı olan ruhu kastettiği söylenebilir.

Kalbin Kararması

Kalbin kararması ile ilgili hadislerin hakikatini yine de beyindeki mekanizmalarda aramak gerekir. Beyinde limbik sistem içinde ödül ve ceza merkezleri vardır. Ödül merkezleri elektrikle uyarılırsa kişi daha fazla uyarılmasını istemektedir. Ceza merkezleri elektrikle uyarıldığında ise mutsuzluk ortaya çıkar ve kişi asla yeniden uyarılmasını istemez.

Çocuklarda şeker veya çukolata gibi tad veren şeyler ödül merkezini uyarır. Bebekler daha fazla isterler. Bu bağımlılık öyle bir hal alır ki bebek şeker dışı gıdaları alamaz olur. Benzeri durum çocuklarda film veya çizgi filmlerde olur. Çocuk eğer bağımlı olursa çizgi film izlemeden duramaz. Bu durum çocukda uyku ve davranış bozukluklarına sebep olur.

Erişkin insanda da ödül merkezlerini uyarıp bağımlılığa sebep olan etmenler vardır. Mesela müstehcen veya daha ileri videolar insanda ödül merkezlerini uyarır. Bu durumda kişide çeşitli sosyal medya mecralarına bağımlılık meydana gelir ve kişiler onlarsız yaşayamaz haline gelir. Bunu bilen reklamcılar ödül merkezlerini uyaran dekolte kadın figürlerini reklamlarda sıkça kullanırlar.

Günahlar ile ödül merkezleri arasında da ilişki vardır. Her günah beyinde ödül merkezini uyarak kişide bağımlılığa sebep olur. Günahlara kapı aralamak arkasını getirir ve günahlar tamamen normal gelmeye başlar. Yalan söyleyen bir kişi bu sayede kendisine menfaat elde edebiliyorsa bu ödül merkezini uyarır. Hırsızlık yapan bir kişi bundan menfaat elde ediyorsa bir müddet sonra bu onun için tamamen normal hale gelir. Benzeri durum insanlara işkence eden sadist zalimlerde de ortaya çıkar. Her günah yeni günahlara sebep olur.

Sonuç

Kuranda bilginin kaynakları olarak kalp, göz ve kulak kavramları üzerinde durulmaktadır. Göz ve kulak gibi duyu organlarının beyin ile doğrudan ve çok kuvvetli bağlantısı bulunmaktadır. Kuranda düşünme merkezi olarak kalbin ifade edilmesi dikkat çekmektedir. Düşünme faaliyetinde kalp mi,

beyin mi merkezde bulunmaktadır? Kalbin fizik ve metafizik yönleri dikkate alınarak düşünme faaliyeti ile bağlantısı ele alınmıştır.

Kaynakça

Cebecioğlu, Ethem; Tasavvuf Terimleri Ve Deyimleri Sözlüğü, Anka Yayınlar, 2005.

Çantay, Hasan Basri; Kur'an'ı Hakim ve Meal-i Kerim, Elif Ofset, 1984.

Hökelekli, Hayati, "Duyu", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA), İstanbul 1994, X, 8-9.

Izutsu, Toshihiko; Kur'an'da Allah ve İnsan (çev. S. Ateş), Yeni Ufuklar Neş, İstanbul Trz.

İbn Kesir; Hadislerle Kur'an'ı Kerim Tefsiri (çev. B. Karlığa / B. Çetiner), Çağrı Yayınları, İstanbul, 1983.

İsfahani, Rağıb; Müfredat (Ter. A. Güneş / M. Yolcu), Çıra Yayınları, İstanbul, 2006.

Nasr, Seyyid Hüseyin; İslam ve Bilim (Türk. İ. Kutluer), İnsan Yayınları, 2006.